

บทบาทสำคัญของสถาบันสังคมในการขัดเกลาทางการเมืองแก่ประชาชนไทย

The Role of Institutions in Political Socialization to Thai People

พิเชฐ ศรีหล้า¹

Pichet Srilah

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอว่า บทบาทสำคัญของสถาบันสังคมในการขัดเกลาทางการเมืองแก่ประชาชนไทยเป็นอย่างไร การปฏิรูปและการพัฒนาทางการเมืองไทยประสบความล้มเหลว เนื่องจากสถาบันสังคมที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางการเมืองไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง เกิดการบิดเบือนผันแปรหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางการเมืองของตนเอง การขัดเกลาทางการเมืองของสถาบันสังคมต่างๆจึงมีแนวโน้มที่จะลดลงทั้งในเรื่องของคุณภาพและปริมาณ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วรอบด้านของสังคมไทย ตลอดถึงความบีบคั้นทางการเมืองและเศรษฐกิจที่หล่อหลอมให้คนทุกคนมีพฤติกรรมมุ่งเอาตัวรอด ส่งผลกระทบต่อการขัดเกลาทางการเมืองของสถาบันสังคมที่แต่เดิมมุ่งสร้างอารยชนให้กับสังคมเพื่อการปฏิรูปและพัฒนาการเมืองให้เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จอย่างครบครันรอบด้านครอบคลุมทุกโครงสร้างและทุกภาคส่วนสมควรอย่างยิ่งที่สถาบันสังคมต้องหันกลับมาพิจารณาบทบาทของตนเองในการขัดเกลาทางการเมืองแก่ประชาชน ไม่ควรจะตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองและเหยื่อของระบบเศรษฐกิจที่กดดันและบีบคั้นอย่างสภาพปัจจุบัน เพราะสถาบันสังคมเป็นหน่วยสำคัญในการขัดเกลาหล่อหลอมหรือผลิตประชาชนแบบพลเมืองแก่ประเทศชาติ เพื่อการปฏิรูปและพัฒนาให้เป็นการเมืองการปกครองแบบอารยประเทศ

คำสำคัญ : บทบาทสำคัญของสถาบันสังคม, การขัดเกลาทางการเมือง

ABSTRACT

This article needs to be presented, How important is the role of social institutions in politicizing the Thai people? Thailand's political reform and development have failed. Because social institutions that function in political purity do not perform their full functions. Distortions or misunderstandings about their role in political purification. Politicization of social institutions is likely to decline in terms of quality and quantity. This may be due to the rapid change and rapid growth of the Thai society. The political and economic oppression prevails for all people to survive. Impact on political purification of social institutions originally aimed at building civil society. For political reform and development,

¹ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร.

we have successfully developed around the world. Covering all structures and all sectors. It is desirable that the social institutions rethink their role in political purification. Should not be a political tool and victim of economic pressure and oppression. Social institutions are important units in the process of polishing or producing citizenship to the nation. To reform and develop into a civilized politics.

Keywords : Role of Institutions, Political Socialization

1. บทนำ

สภาพสังคมการเมืองไทยปัจจุบันเป็นยุคที่เกือบทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของระบบการเมืองของไทยจะต้องมีการปฏิรูปหรือผ่าตัดครั้งยิ่งใหญ่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สังเกตได้จากการที่มีการรัฐประหารบ่อยครั้ง โดยอ้างเหตุผลเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้ดีขึ้นตามแต่เหตุการณ์ในช่วงนั้นๆ เฉพาะตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นฉบับแรกที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด หลังจากนั้นก็มีเหตุการณ์รัฐประหารเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและยกเลิกรัฐธรรมนูญหลายฉบับ เช่น การทำรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 และ รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 หลังการรัฐประหารแต่ละครั้งคณะรัฐประหารหรือรัฐบาลชั่วคราวก็จะมีคำสั่งและนโยบายในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปเรื่องต่างๆ และที่สำคัญคือจะต้องมีการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ฉบับใหม่ บางครั้งก็ปรับปรุงจากฉบับเดิม บางครั้งก็ยกร่างใหม่หรือนำรัฐธรรมนูญที่เคยประกาศใช้ในอดีตมาปรับปรุงใช้ใหม่ เป็นที่น่าสังเกตการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเมืองการปกครองของไทยมักจะมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขรัฐธรรมนูญเสียเป็นส่วนใหญ่ ถ้าจะเจาะจงลงไปอีกก็มักจะเป็นเรื่องของที่มาของนักการเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น ที่มา จำนวน สว. สส. พรรคการเมือง เป็นต้น และเหล่านี้นักการเมืองที่มักจะมีกำลังในลักษณะขัดแย้งกันอย่างกว้างขวางมากกว่าที่จะให้ความสำคัญในประเด็นอื่นๆ อีกมากการปฏิรูปตามหลักการดังกล่าวจึงประสบความล้มเหลวมาตลอด ซึ่งหลักการเหล่านี้เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่ในระบบการเมืองนั้นไม่ได้เรียนรู้หรือได้รับการอบรมขัดเกลาทางการเมือง (Political Socialization) อย่างที่ประเทศพึงปรารถนา เพราะการอบรมขัดเกลาทางการเมือง เป็นปฐมเหตุในการแสดงให้เห็นทัศนคติ ระบบความคิด ความเชื่อและการกระทำของบุคคลในระบบการเมือง ซึ่งจะส่งผลถึงพฤติกรรมทางการเมืองฉะนั้นการที่พลเมืองในแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะใดตรงตามทีประเทศชาติปรารถนาหรือไม่ันต่างก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้หรือการขัดเกลาทางการเมืองหรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งมีสถาบันทางสังคมต่างๆ ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง (ชโลบล ชัยนิคม, 2558, หน้า 486) จะเห็นว่าช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการปฏิรูประบบการเมืองมองข้ามการขัดเกลาทางการเมืองซึ่งเป็นมูลบทสำคัญ โดยการจะปฏิรูปต้องอาศัยสถาบันหรือหน่วยตัวแทนสำคัญต่างๆ ช่วยในการขัดเกลา อบรมกล่อมเกลาให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่พึงประสงค์ตามระบอบการปกครองของไทย แต่สถาบันสังคมหรือหน่วยตัวแทนต่างๆ กลับไม่ได้ทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทเท่าที่ควร

ดังนั้น บทบาทและหน้าที่ของสถาบันสังคมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขัดเกลาทางการเมือง สถาบัน/หน่วยตัวแทนสำคัญที่มีบทบาทดังกล่าว อาทิ สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสื่อสารมวลชน และสถาบันทางการเมือง ซึ่งสถาบันเหล่านี้จะช่วยในการขัดเกลาทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ประชาชน สมควรที่รัฐบาล ผู้นำหรือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญสนับสนุนส่งเสริมสถาบันเหล่านี้ให้มีบทบาทและหน้าที่เชิงประจักษ์ เพราะที่ผ่านมาสถาบันสังคมบางหน่วยไม่ได้ทำหน้าที่ขัดเกลาอบรมอย่างเต็มกำลังหรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทที่แท้จริง ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของตนเอง อาจเนื่องด้วยภาวะการณ์ทางสังคมที่แปรเปลี่ยนไป ทำให้เกิดความล้มเหลวในการปฏิรูปและการพัฒนาทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง จึงสมควรต้องช่วยกันทุกภาคส่วนเพื่อช่วยกันปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริงที่จะส่งผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของไทยให้เจริญก้าวหน้าอย่างอารยประเทศ

2. บทบาทสำคัญของสถาบันสังคมในการขัดเกลาทางการเมือง

สถาบันทางสังคม หรือหน่วยตัวแทนที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางการเมือง มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการขัดเกลาให้การเรียนทางการเมืองโดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นลักษณะของการปลูกฝังหรือปลูกจิตสำนึกตั้งแต่แรกเริ่ม ทุกสิ่งทุกอย่างที่เด็กและเยาวชนประสบในด้านการเมือง เป็นผลมาจากสถาบันหรือหน่วยตัวแทนขัดเกลาทางการเมืองทั้งสิ้น จึงไม่ใช่สิ่งบังเอิญที่เด็กและเยาวชนจะมีบุคลิกลักษณะด้านการเมืองตามที่ปรากฏในลักษณะต่างๆ สถาบันแรกที่เด็กเผชิญคือสถาบันครอบครัว ครอบครัวจึงมีผลต่อเด็กมากกว่าหน่วยอื่น หากสถาบันอื่นๆ ได้ขัดเกลาต่างไปจากครอบครัว ก็มักจะล้มเหลว เพราะครอบครัวได้ขัดเกลาวางเงื่อนไขต่างๆ ไว้ก่อนแล้ว เด็กจึงไม่สนใจข้อมูลข่าวสารจากสถาบันการศึกษาหรือการเมือง แต่ถ้าหากว่าแต่ละสถาบันทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางการเมืองมีบทบาทสอดคล้องกัน การขัดเกลาก็จะส่งเสริมซึ่งกันและกัน (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556, หน้า 225)

อนึ่ง ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่มบุคคลไม่ได้เกิดโดยธรรมชาติ แต่เป็นผลมาจากการขัดเกลาทางการเมืองโดยสถาบัน แนวคิดนี้ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากวิชาจิตวิทยากระบวนการทางสังคมวิทยากับทางจิตวิทยามีผลทำให้บุคคลมีบุคลิภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ การขัดเกลาทางสังคมทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงจากสภาพสัตว์ตามธรรมชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีวัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย โดยสถาบันหรือหน่วยตัวแทนสำคัญที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว (Family Institution) เป็นแบบแผนพฤติกรรมของคนที่เกี่ยวข้องกันในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว และเครือญาติ สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต หรือโดยการสมรส เป็นสถาบันที่มีความสูงสุดในสังคมถือเป็นหน่วยขัดเกลาทางการเมืองระดับปฐมภูมิที่มีความสำคัญเนื่องจากเด็กที่เกิดมามีชีวิตได้รับการปลูกฝังด้านวัฒนธรรม ทศนคติ ค่านิยมทางการเมืองจากครอบครัวและจะส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองในวัยผู้ใหญ่พร้อมทั้งยังเป็นตัวกลางสร้างบุคลิภาพทางการเมือง เช่น ผู้น้อยต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นต้น บทบาทที่สำคัญของสถาบันครอบครัว คือ การให้กำเนิดสมาชิกใหม่ เพื่อทดแทนสมาชิกเก่า การอบรมเลี้ยงดูบุตร การคุ้มครองและบำรุงรักษาทั้งทางร่างกายและคุณภาพของ

สมาชิกบทบาทสำคัญของครอบครัวในฐานะเป็นตัวแทนระดับปฐมภูมิ ในด้านการขัดเกลาทางการเมืองก็คือ การสร้างบุคลิกภาพทางการเมืองให้ปัจเจกบุคคล อันเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นปัจเจกชนกับระบบการเมือง ครอบครัวเป็นสถาบันที่สามารถขัดเกลาในระดับที่เป็นการปลูกฝังได้มากกว่าสถาบันอื่น เพราะเป็นผู้เลี้ยงดูให้การสั่งสอนเด็กก่อนสถาบันอื่นๆ การอบรมขัดเกลาของครอบครัว เช่น การสอนให้ลูกรู้จักช่วยเหลือตัวเอง รู้จักการประหยัด ฝึกวินัยพื้นฐานของตนเอง ว่ากล่าวตักเตือนเมื่อลูกหรือสมาชิกในครอบครัวกระทำความผิด หรือทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการปลูกฝังเรื่องการเมืองผ่านการบอกเล่าและสั่งสอน เป็นต้น สถาบันครอบครัวจึงถือว่ามีโอกาสอันดีในการขัดเกลาตั้งแต่แรกเริ่มซึ่งจะส่งผลในอนาคตได้

2. กลุ่มเพื่อน (Peer Group) เป็นตัวแทนที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมอีกหน่วยหนึ่ง เนื่องจากกลุ่มแต่ละกลุ่มย่อมมีระเบียบ ความเชื่อและค่านิยมเฉพาะกลุ่มของตนเอง ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของกลุ่ม เช่น กลุ่มเดียวกัน การแต่งกายก็จะแต่งกายคล้ายๆ กัน พฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันในเรื่องต่างๆ ก็จะคล้ายกันหรือเลียนแบบกัน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับหรือสร้าง อัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม กลุ่มเพื่อนจึงถือว่ามีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนของการขัดเกลาทางการเมืองมากในยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งมีส่วนในการกระตุ้นการเรียนรู้ทางการเมือง การชักชวนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการแจ้งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองโดยตรงเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นหน่วยที่ช่วยขัดเกลาทางการเมืองที่บรรลุผลมากกว่าครอบครัวและเครือญาติไปแล้วในสมัยปัจจุบันแต่ก็เป็นลักษณะการขัดเกลาทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการจะเป็นไปตามโอกาสบางครั้งคราวของปรากฏการณ์ทางการเมือง การเปลี่ยนของสังคมไทยปัจจุบันพ่อแม่ไม่อาจจะสอนเด็กเกี่ยวกับโลกภายนอกได้มาก เพราะเด็กมีเวลาส่วนใหญ่อยู่กับกลุ่มเพื่อนๆ มากกว่าครอบครัว จึงเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบจากเพื่อนมากกว่าเพราะเป็นกลุ่มคนที่มีความเท่าเทียมกันมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกัน ถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาขั้นปฐมภูมิที่มีความสำคัญตั้งแต่วัยรุ่นขึ้นไปและมีอิทธิพลตลอดชีวิตในด้านการเมือง กลุ่มเพื่อนจะให้บทเรียนทางการเมืองขั้นต้นและเตรียมบุคคลให้พร้อมที่จะรับประสบการณ์ที่มีความเป็นการเมืองโดยเฉพาะได้เช่นการชักชวนให้ร่วมกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์เดียวกันการร่วมชุมนุมทางการเมืองกลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลอย่างยิ่งในเรื่องดังกล่าว

3. สถาบันการศึกษา (Educational Institution) เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาให้การเรียนรู้ ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมความรู้ไปยังสมาชิกในสังคม ลักษณะของความสัมพันธ์ประกอบด้วย ครู อาจารย์ ลูกศิษย์ เป็นต้น สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยในการขัดเกลาทางการเมืองระดับทุติยภูมิที่มีลักษณะเป็นทางการและมีอิทธิพลอย่างมีแบบแผนสูงมากกว่าสถาบันครอบครัว และกลุ่มเพื่อน เป็นลักษณะของการขัดเกลาอย่างเป็นระบบแบบแผน เพราะได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรแต่ละระดับ ถือว่าเป็นการขัดเกลาทางการเมืองโดยตรง เนื่องจากสถาบันเหล่านี้เป็นหน่วยที่สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากอย่างใกล้ชิดในระดับหนึ่ง จึงง่ายต่อการปลูกจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมและประเทศชาติ ส่วนประเทศที่รัฐบาลมีความมั่นคงแล้วการขัดเกลาทางการเมืองของแต่ละหน่วยจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาระดับพื้นฐานคือโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นหน่วยส่งเสริมให้เด็กนักเรียนเข้ากับชุมชนและประเทศชาติ โรงเรียนนั้นจะมีผลต่อการสร้างทัศนคติทางการเมืองที่มีความลึกซึ้งมาก เพราะคนยิ่งเรียนมากยิ่งมีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน คนที่มีระดับการศึกษาที่สูงย่อมเรียนรู้และเข้าใจ ตลอดถึงตระหนักปัญหาทางการเมืองสูงด้วย รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

4. สถาบันศาสนา (Religious Institution) เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาจิตใจ ปลุกฝังความดีงามให้กับสมาชิกในสังคม ศาสนามีส่วนช่วยในการขัดเกลาทางการเมืองทางอ้อม เพราะช่วยขัดเกลาจิตใจของคนในสังคมให้ยึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม มีศีลธรรม จริยธรรม และความประพฤติในทางที่ถูกที่ควรโดยศาสนาจะมีอิทธิพลทางจิตวิทยาต่อบุคคลในการสร้างบุคลิกภาพเป็นอย่างมากซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง เป็นการแบ่งเบาภาระของสถาบันอื่นในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมเพราะเป็นหน่วยโดยตรงที่มีหน้าที่ในการอบรมขัดเกลาให้สมาชิกในสังคมเป็นคนดีอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบการเมืองทุกระบบ เมื่อสมาชิกในสังคมเป็นคนดีแล้วย่อมง่ายต่อการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง เพราะมีพื้นฐานด้านจิตสำนึกเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติเป็นสำคัญ การส่งเสริมและพัฒนาบุคคลในสังคมให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ศาสนายังช่วยควบคุมบุคคลที่เห็นต่าง ไม่ให้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ผิดมากจนเกินไป เพราะศาสนาอบรมเรื่องการเชื่อกฎแห่งกรรม กฎศีลธรรมเป็นเครื่องกำกับด้วย ตลอดทั้งส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ช่วยควบคุมสังคมให้เป็นปึกแผ่นและเกิดความสงบสุข เป็นแบบแผนพฤติกรรม กิจกรรมของหน่วยนี้ เช่น การทำบุญตักบาตร การละหมาดการถือศีล การปฏิบัติธรรม การฟังธรรมเทศนาการบรรยาย การปาฐกถาเพื่อขัดเกลาจิตใจ ตลอดทั้งการฝึกอบรมในลักษณะปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมด้านคุณงามความดี เป็นต้น

5. สถาบันสื่อสารมวลชน (Media Institution) เป็นสถาบันที่สื่อสารข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นเพื่อส่งต่อไปยังผู้รับสาร ทำให้สมาชิกในสังคมมีความรู้มากขึ้น กลุ่มสถาบันสื่อสารมวลชน เช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์ สำนักพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง นักรับส่งวิทยุ นักรับส่งวิทยุ นักรับส่งวิทยุ เป็นต้นโดยมีบทบาทสำคัญ คือการถ่ายทอดข่าวสารให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อให้มีความรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี และความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ เป็นต้น รวมถึงแบบแผนพฤติกรรมที่สำคัญ เช่น การให้ข่าวสารข้อมูลตามข้อเท็จจริง ใช้ภาษาถูกต้อง เป็นกลางในการเผยแพร่ข่าวสาร การทำตามกฎหมายหรือยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นต้น (ไพบูลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, 2557, หน้า 9-10)

ในปัจจุบันผู้เขียนเห็นว่า สื่อสารมวลชนสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคือสมาชิกในสังคม ได้อย่างหลากหลายโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ที่เรียกว่า Social Network เช่น Facebook, Line, Twitter, Youtube, Instagram, Snapchat, Whatsapp, LinkedIn, Google, LinkedIn Pulse, และ Renren เป็นต้น การขัดเกลาทางการเมืองของสถาบันสื่อสารมวลชน จึงมีความรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งถือว่ามียุทธพลอย่างยิ่งในศตวรรษปัจจุบัน แม้สถาบันสื่อสารมวลชนจะไม่ใช่นายหน้าที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาโดยตรง เนื่องจากต้องอาศัยการรับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยอื่นๆในสังคมเพื่อส่งต่อไปยังผู้รับสาร แต่ก็ถือเป็นหน่วยการขัดเกลาที่มีอิทธิพลอย่างมากเพราะสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้รวดเร็วและหลากหลายช่องทางมากกว่ากลุ่มอื่น ถือว่าเป็นข้อได้เปรียบของหน่วยตัวแทนนี้ การส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

6. สถาบันทางการเมือง (Political Institution) เป็นสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบให้ประชาชนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สถาบันทางการเมืองเป็นหน่วยที่ถูกควบคุมโดยผู้มีอำนาจบริหารสูงสุด คือรัฐบาล ทุกกิจกรรมทุกการกระทำของรัฐบาลในนามสถาบันทางการเมืองย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางบวกและทางลบ ทางตรงและทางอ้อม รัฐบาลจึงต้องพยายามอธิบายทุกกิจกรรมการกระทำ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสนับสนุนการกระทำของตนเอง เช่น การแถลงผลงานของรัฐบาล การจัดกิจกรรมพบปะประชาชน การลงพื้นที่เยี่ยมเยียนประชาชน เป็นต้น เพื่อส่งผลด้านจิตวิทยาให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวตื่นใจที่ได้รับเกียรติและใกล้ชิดกับรัฐบาล แต่ทว่ารัฐบาลก็ไม่อาจจะควบคุมทัศนคติของประชาชนได้ตลอดไป เนื่องจากประชาชนก็ย่อมได้รับข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลจากการศึกษาเรียนรู้ ครอบครัว ญาติมิตรสหาย เป็นต้นได้ เพราะสถาบันเหล่านี้จะขัดเกลาประชาชนทางด้านสังคมการเมือง ประชาชนอาจจะชอบหรือชังรัฐบาลก็เป็นได้ แต่รัฐบาลมีหน้าที่ในการทำให้ประชาชนนิยมชมชอบและสนับสนุนตนเองการกระทำดังกล่าวของรัฐบาล ถูกมองจากนักคิดฝ่ายซ้ายว่า การที่รัฐบาลมีความพยายามในการครอบงำประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองทุกยุคทุกสมัย และรัฐบาลที่สามารถควบคุมปัจจัยการผลิตได้ ก็จะสามารถควบคุมปัจจัยด้านอุดมการณ์ได้เช่นเดียวกัน การครอบงำเพื่อขัดเกลาทางการเมือง เช่นการครอบงำวัฒนธรรมทางการเมือง การครอบงำโดยอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น เป็นลักษณะของการขัดเกลาทางการเมืองของสถาบันทางการเมืองโดยรัฐบาล บางกลุ่มมองว่าการกระทำลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นเครื่องมือของรัฐบาล นอกจากประชาชนจะได้รับการขัดเกลาทางการเมืองผ่านตัวแทนต่างๆ เช่นรัฐบาลแล้ว การขัดเกลาทางการเมืองยังเกิดจากประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรงของประชาชนด้วย เช่น การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มทางการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มกดดัน รวมถึงกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ด้วย สิ่งเหล่านี้จะทำให้ประชาชนได้รับประสบการณ์และเรียนรู้การแสดงออกซึ่งบทบาททางการเมือง ในลักษณะที่หลากหลายสถานะ ตลอดถึงการสร้างทัศนคติ ค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมือง ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในความสามารถและสมรรถนะทางการเมืองของตนเองในระดับสูง การเกิดประสบการณ์โดยตรงทางการเมือง มีผลต่อการขัดเกลาทางการเมืองมากเช่นเดียวกัน(พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556, หน้า 231-233) การขัดเกลาทางการเมืองของสถาบันทางการเมืองจึงมีสองลักษณะคือการขัดเกลาโดยผ่านผู้แทนต่างๆ โดยเฉพาะรัฐบาล และการขัดเกลาโดยการได้รับประสบการณ์โดยตรงของปัจเจกบุคคลเอง

3. การขัดเกลากลายเป็นเมือง

การขัดเกลากลายเป็นเมือง การกล่อมเกลากลายเป็นเมือง การเรียนรู้ทางการเมือง หรือสังคมปริทัศน์ทางการเมือง ศัพท์เหล่านี้มีความหมายใกล้เคียงกันและถูกใช้แทนกัน โดยที่นักวิชาการทางรัฐศาสตร์และสังคมวิทยามักจะเลือกใช้ศัพท์ใดศัพท์หนึ่งแทน เพราะเมื่อศึกษาโดยความหมายแล้วก็จะมีลักษณะสอดคล้องใกล้เคียงกัน ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนเลือกใช้คำว่า “การขัดเกลากลายเป็นเมือง” โดยความหมายคือเป็นกระบวนการอบรมสั่งสอนสมาชิกให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมเพื่อให้เห็นคุณค่าและนำเอากฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติเหล่านั้นไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ การขัดเกลาสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องได้รับตลอดชีวิตเพื่อที่จะทำให้นุชนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้เป็นอย่างดี ในการขัดเกลากลายเป็นเมืองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนุชนในสังคม หากได้รับการขัดเกลารับรู้ทางการเมืองในทางที่เหมาะสม ถูกต้อง ดั่งงามตั้งแต่แรกเริ่มย่อมส่งผลให้เกิดเป็นสามัญสำนึกหรือจิตสำนึก มีความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง แม้จะมีปรากฏการณ์ทางการเมือง หรือเหตุการณ์อื่นๆ มากระทบ ก็ย่อมไม่สามารถลบสามัญสำนึกดังกล่าวได้ การขัดเกลากลายเป็นเมืองจึงเป็นวิถีทางในการสร้างความเป็นพลเมืองตามทีระบบการเมืองการปกครองต้องการได้อย่างถาวรมั่นคง

การขัดเกลากลายเป็นเมืองหรือการให้การเรียนรู้ทางการเมืองนั้น เป็นแนวคิดที่สำคัญและได้รับความสนใจมานานพอสมควร โดยเฉพาะกลุ่มสาขาวิชารัฐศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องนี้ในเชิงปรัชญาการเมือง มีความเห็นว่าการขัดเกลากลายเป็นเมืองนั้นเป็นการเตรียมความพร้อมของมนุษย์ในสังคมเพื่อพัฒนาให้เป็นพลเมืองของรัฐตามแบบที่รัฐบาลพึงปรารถนา (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556, หน้า 222) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการขัดเกลากลายเป็นเมืองที่สำคัญๆ พอสรุปได้ดังนี้

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2553, หน้า 85) อธิบายกระบวนการขัดเกลากลายเป็นเมืองไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีรูปแบบอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมสังคมนการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง พร้อมทั้งเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของคนให้เป็นไปตามที่ต้องการของสังคม ตลอดจนเป็นการสร้างความเป็นตัวตนให้กับตนเอง เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม การขัดเกลาดังกล่าวอาจจะไม่กระทบต่อสังคมและการเมืองโดยตรงทันที แต่จะมีผลต่อแนวคิดและพฤติกรรมทางสังคมนการเมืองแบบค่อยเป็นค่อยไป

Dawson and Prewitt (1969, p. 41) ให้ความหมายของการขัดเกลากลายเป็นเมืองไว้ว่าเป็นกระบวนการที่คนสร้างความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการเมืองและยังเป็นวิธีการที่คนรุ่นหนึ่งใช้ในการส่งผ่านความคิดเห็นและความเชื่อทางการเมืองของตนให้กับคนในรุ่นถัดไป

Rush and Althoff (1971, p. 16) กล่าวว่า การขัดเกลากลายเป็นเมืองเป็นการที่บุคคลได้รู้ว่าอยู่ในระบบการเมืองและมีการรับรู้ (Perception) และปฏิกิริยา (Reaction) ต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง โดยเกิดขึ้นมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่นอกจากนี้ยังเกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์ (Interrelation) ของบุคลิกภาพและประสบการณ์ของบุคคลด้วย

กล่าวโดยสรุป การขัดเกลากลายเป็นเมืองตามความเห็นของนักรัฐศาสตร์และสังคมวิทยา จะเห็นได้ว่ามีความหมายคล้ายคลึงและสอดคล้องกันหลายประการ อาจจะมีส่วนที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ก็เฉพาะใน

ประเด็นย่อยลงไปเท่านั้นเมื่อสรุปความโดยรวมแล้วการขัดเกลาทางการเมือง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ ทักษะคติ หรือความรู้สึกและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยเป็นการถ่ายทอดผ่านตัวการ (Agents) หรือหน่วยตัวแทนสำคัญต่าง ๆ ของสังคมและการขัดเกลาทางการเมืองดังกล่าวนี้ย่อมมีทั้งการขัดเกลาโดยตรงและการขัดเกลาโดยทางอ้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทและหน้าที่ของหน่วยตัวแทนนั้นๆเป็นสำคัญผู้เขียนเห็นว่า การขัดเกลาทางการเมืองเป็นลักษณะของอบรมป้อนเพาะและถ่ายทอดองค์ความรู้ พร้อมทั้งประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการเมืองแก่บุคคลในสังคม ผ่านหน่วยตัวแทนหรือสถาบันซึ่งเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือ ความเกรงกลัว และความศรัทธาแก่ผู้ถูกอบรมหรือได้รับการถ่ายทอดด้วย ฉะนั้นสถาบันหรือหน่วยตัวแทนในการขัดเกลาจึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่ง

3.1 ประเภทของการขัดเกลาทางการเมือง

การขัดเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะคติ ค่านิยม เป็นต้นด้านการเมือง การขัดเกลาของหน่วยตัวแทนต่างๆจึงสามารถกระทำได้อย่างหลากหลายทั้งที่เป็นการเฉพาะเจาะจงบุคคลหรือภาพรวมของสังคม พอจำแนกประเภทของการขัดเกลาออกเป็น 2 ทาง คือ

1. การขัดเกลาโดยตรง เป็นลักษณะของการขัดเกลาระดับปัจเจกบุคคล เป็นการให้การศึกษอบรม เพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ปรารถนา เช่น การที่พ่อแม่ฝึกอบรมเด็กให้รู้จักพูด รู้จักกิจกรรมทางสังคม ครูอาจารย์สอนหนังสือนักเรียนและนักศึกษาให้มีศิลปะวิทยาการต่าง ๆ รวมทั้งให้ทำหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี เป็นต้น
2. การขัดเกลาโดยทางอ้อม เป็นการขัดเกลาโดยภาพรวมโดยเกิดผลกระทบต่อกลุ่มสมาชิกในสังคม เพื่อสร้างความชอบธรรมและสนับสนุนระบบการเมืองการปกครอง เช่น การได้เข้าไปฟังอภิปรายหรือฟังปาฐกถาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การรณรงค์การเลือกตั้งทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ การอ่านหนังสือตามห้องสมุด การฟังวิทยุและการดูโทรทัศน์รายการเกี่ยวกับสังคมการเมือง (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2540, หน้า 43-44)

3.2 จุดมุ่งหมายของการขัดเกลาทางการเมือง

จุดมุ่งหมายหรือประโยชน์ที่พึงได้จากการขัดเกลาทางการเมือง ก่อให้เกิดลักษณะของปัจเจกบุคคลหรือการเตรียมความพร้อมของบุคคลในทางการเมือง ตามที่สังคมต้องการ สุพัตรา สุภาพ (2546, หน้า 37-38) นักสังคมวิทยา กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการขัดเกลาทางสังคมพอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐานของสังคม เป็นการสร้างและปลูกฝังระเบียบวินัยพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติ จนกระทั่งถึงรู้จักใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สลับซับซ้อน ความมีระเบียบวินัยจำเป็นต้องการปลูกฝังจนกลายเป็นจิตสำนึกของตัวบุคคล ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยในตนเองโดยไม่ต้องบังคับ มีความรับผิดชอบ เป็นคนรู้จักกาลเทศะ เป็นต้น
2. เพื่อปลูกฝังความมุ่งหวังของชีวิตที่มีคุณค่า หรือที่พึงปรารถนา เช่น การยึดมั่นในคำสั่งสอนทางศาสนา หรือการฝึกฝนตนเองให้มีทักษะความรู้และเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในชีวิต เป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลเข้าสู่กระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยอาจจะปลูกฝังหรือแสดงให้เห็นชีวิตของบุคคลที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง จากที่ยากจนก็ร่ำรวย จากที่ไม่ได้เรียนหนังสือ

ก็จบการศึกษาขั้นสูง มีหน้าที่การงานตามที่คาดหวังไว้ เป็นต้น เหล่านี้จะช่วยกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคคลได้

3. เพื่อสอนให้บุคคลรู้จักบทบาททางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้ถูกต้อง ให้รู้จักบทบาททางสังคม รวมตลอดไปจนถึงให้รู้จักทัศนคติต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนบทบาทที่สมาชิกในสังคมพึงมีตามสถานภาพ ตำแหน่งหรือบทบาทที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางคนเป็นทหาร เป็นครูอาจารย์ เป็นตำรวจ บางคนเป็นนักศึกษา เป็นต้น

4. เพื่อสอนให้มีความชำนาญและทักษะต่าง ๆ ที่สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ มีการเตรียมตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ทักษะต่าง ๆ เป็นเงื่อนไขสำคัญยิ่งสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของบุคคล ในสังคมประเพณีแบบเดิมทักษะหรือความชำนาญเฉพาะด้านอาจไม่มีความจำเป็นมาก ต่างจากบุคคลที่อยู่ในสังคมสมัยใหม่ที่ทักษะความชำนาญการเฉพาะด้านมีความจำเป็นมาก เช่น ทักษะภาษาอังกฤษ วาทศิลป์ การคำนวณคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น ทั้งหมดนี้จะต้องเข้ารับการอบรมสั่งสอนจากสถาบันที่เป็นศูนย์กลางที่ทำหน้าที่ดังกล่าว โดยปกติจะเป็นสถาบันด้านการศึกษาเป็นส่วนมาก

กล่าวโดยสรุป การขัดเกลาทางสังคมมีเป้าหมายใหญ่อยู่ 2 ประการ คือ การขัดเกลาทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการหลักของสังคม (สังคมส่วนรวม) และเพื่อตอบสนองความต้องการเชิงอัตวิสัย หรือของปัจเจกบุคคลนั้น ๆ (ปัจเจกบุคคล) อย่างไรก็ตามจุดมุ่งหมายของการขัดเกลาทางการเมืองหากพิจารณาตามกระบวนการขัดเกลาตามลำดับแล้วจะเห็นว่ามีพื้นฐานมาจากความต้องการให้ปรับตัวและพัฒนาเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม หรือเพื่อการดำรงมั่นแห่งสถานภาพทางสังคมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวมตลอดถึงความต้องการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองสู่รุ่นหลัง ที่มีจุดประสงค์โดยรวมคือ เพื่อหล่อหลอมและผลิตบุคคลให้มีความเป็นพลเมืองมากยิ่งขึ้น

4. สรุป

สถาบันหรือหน่วยตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาให้เรียนรู้ทางการเมืองนั้น ได้แก่ สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสื่อสารมวลชน และสถาบันทางการเมือง และทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันในฐานะที่เป็นสถาบันที่มีหน้าที่ในการขัดเกลาทางการเมือง ในลักษณะของการให้การศึกษาอบรมแก่ปัจเจกบุคคล และสนับสนุนระบบการเมืองของประเทศชาติซึ่งการขัดเกลาทางการเมืองหรือการเรียนรู้ทางการเมืองนั้น เป็นลักษณะกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ หรือความรู้และค่านิยมที่เกี่ยวข้องด้านการเมือง จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยเป็นการถ่ายทอดผ่านตัวการ (agents) หรือหน่วยตัวแทนสำคัญต่าง ๆ ของสังคมและการขัดเกลาทางการเมืองโดยสถาบัน หรือหน่วยตัวแทนนั้นมีการขัดเกลาโดยตรงและการขัดเกลาโดยทางอ้อม ขึ้นอยู่กับบทบาทของหน่วยตัวแทนต่างๆ แม้สถาบันที่มีบทบาทในการขัดเกลาทางการเมืองจะมีวิธีการขัดเกลาเหมือนหรือแตกต่างกันบ้าง แต่ก็มีคามมุ่งหมายเพื่อการขัดเกลาทางการเมืองให้บรรลุผลที่ดีตามที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ และการขัดเกลาทางการเมืองนั้น หากพิจารณาตามกระบวนการขัดเกลาตามลำดับแล้วจะเห็นว่ามีพื้นฐานมาจากความต้องการปรับตัวและพัฒนาเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม หรือเพื่อการดำรงมั่นแห่ง

สถานภาพทางสังคม ทางการเมืองของปัจเจกบุคคลและสังคมส่วนรวม ตลอดถึงความต้องการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองสู่รุ่นหลัง

ผู้เขียนเห็นว่าบทบาทในการขัดเกลาทางการเมืองของสถาบันสังคมมีแนวโน้มที่จะลดลงทั้งในเรื่องของปริมาณและคุณภาพ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วรอบด้านของสังคมไทย ในยุคที่ทุกคนมุ่งที่จะเอาตัวรอดในการดำเนินชีวิตเรื่องของการเศรษฐกิจจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก ปัญหาทางสังคมด้านความยากจน ด้านอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ส่วนมากมีต้นตอมาจากเรื่องความไม่กินดีอยู่ดีคือเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนไม่ค่อยใส่ใจเรื่องอื่นๆ มากเท่าไร เช่น ไม่สนใจหรือไม่เอาใจใส่เรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง ขาดระเบียบวินัยในตนเอง กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว ลักษณะเช่นนี้ระบอบไปทั่วสังคมไทย ประกอบกับผู้ที่มิชอบบทบาทของสถาบันในการขัดเกลาทางการเมืองก็ได้รับผลกระทบเรื่องเดียวกัน การทำหน้าที่จึงลดปริมาณลงแล้วส่งผลกระทบต่อคุณภาพด้วย แม้เรื่องของการขัดเกลาทางการเมืองจะเป็นเรื่องที่หนักและทำได้ยากที่จะให้ประสบผลสำเร็จในระยะเวลานานสัก อย่างไรก็ตามหากทุกสถาบันที่เป็นหน่วยตัวแทนในการขัดเกลาทางการเมืองร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันยืนหยัดปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน และที่สำคัญแต่ละสถาบันต้องทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ก็ไม่ใช่เรื่องยากในการให้บรรลุผล และจะส่งผลดีต่อประเทศชาติในระยะยาวอย่างยิ่ง เพราะเมื่อประชาชนทุกคนมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่พึงประสงค์ของประเทศแล้ว การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมดำเนินไปโดยง่ายและรวดเร็ว เพราะทุกคนจะมุ่งประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสำคัญ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากนัก ช่วยกันนำพาพัฒนาสังคมสู่ความเป็นอารยประเทศแน่นอน

5. เอกสารอ้างอิง

- จำนง อติพัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2540). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชโลบล ชัยนิคม. (2558). การกล่อมเกลาทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของ นักศึกษาศาสาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. **การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**. 14 กุมภาพันธ์ 2558.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2556). **สังคมวิทยาการเมือง**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์. (2557). หน่วยตัวแทนและวิธีการของการกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชน ไทย. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**. 8(2). ธันวาคม 2557-พฤษภาคม 2558 (ฉบับเสริม). หน้า 7-18.
- สุพัทธรา สุภาพ. (2546). **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- Dawson, Richard E. and Prewitt, Kenneth. (1969). **Political Socialization**. Boston : Little Brown.
- Rush, Michael, and Althoff, Philip. (1971). **Introduction to Political Sociology**. Berkeley: Western Printing Press.